

توضیح مضمونی کتاب معنی الادیب

(باب ثانی و ثالث)

تقریرات دس استاد سہ ماہی

سرشناسه: ابن هشام، عبداللّٰه بن يوسف، ۷۰۸ - ۷۶۱ ق.

عنوان قراردادی: توضیح مضمونی کتاب مغنی الادیب (باب ثانی و ثالث) / [ابن هشام] : سعید سلیمانی.

مشخصات نشر: قم: سروش یار مهربان، ۱۳۹۸.

مشخصات ظاهری: ۱۰۸ ص.

شابک: ۶-۹۵۴۸۹۹-۶۰۰-۹۷۸

وضعیت فهرست‌نویسی: فیبا

موضوع: ابن هشام، عبداللّٰه بن يوسف، ۷۰۸-۷۶۱ ق. المغنی للیب عن کتب الاعاریب - - نقد و تفسیر.

موضوع: زبان عربی - نحو.

موضوع: Arabic language -- Syntax

شناسه افزودن: سلیمانی، سعید، ۱۳۶۴ بهمن -

شناسه افزوده: ابن هشام، عبداللّٰه بن يوسف، ۷۰۸-۷۶۱ ق. المغنی للیب عن کتب الاعاریب، برگزیده، شرح

ردیابی کتبه: PI۱۵۱

ردیابی دیویری: ۱۴۲/۷۸

شماره کتابشناسی ملی: ۵۱۹۶۴۹۰

نوبت چاپ:	اول - ۱۳۹۸
شمارگان:	۱۰ نسخه
قیمت:	۲۰/۰۰۰ تومان

فهرست

پیش گفتار ۷

الباب الثاني: في تفسير الجملة، وذكر أقسامها وأحكامها

- قوله: الباب الثاني في تفسير الجملة، وذكر أقسامها، وأحكامها ۱۰
- قوله: شرح الجملة، وبيان أن الكلام أخص منها، لا مرادف لها ۱۰
- قوله: انقسام الجملة إلى اسمية وفعلية وظرفية ۱۲
- قوله: تنبيه حول مصدر الجملة ۱۴
- قوله: ما يجب على المفسر أن يفصل فيه ۱۵
- قوله: انقسام الجملة إلى صغرى وكبرى ۱۸
- قوله: تنبيهان حول تفسير الكبرى وما يحتملها وغيرها ۲۰
- قوله: انقسام الجملة الكبرى إلى ذات وجه وإلى ذات وجهين ۲۳
- قوله: الجمل التي لا محل لها من الإعراب ۲۴
- قوله: فالأولى: المستأنفه ۲۴
- قوله: تنبيهات ۲۷
- قوله: الجملة الثانية: الجملة المعترضة ۳۳
- قوله: مسألة حول اشتباه المعترضة بالحالية ۳۵
- قوله: الجملة التفسيرية ۳۸
- قوله: مسألة حول من قال: للمفسرة محل ۴۲
- قوله: تنبيه حول أقسام الجملة المفسرة ۴۴
- قوله: الجملة المجاب بها القسم ۴۵
- قوله: تنبيه حول ما يخفى من جواب القسم ۴۶
- قوله: مسألة حول من قال: لا تقع جملة القسم خبراً ۴۹
- قوله: الجملة الواقعة جواباً لشرط غير جازم أو جازم ولم تقترن بالفاء أو إذا ۵۱
- قوله: الجملة الواقعة صلة لاسم أو حرف ۵۲
- قوله: الجملة التابعة لما لا محل له ۵۲
- قوله: الجمل التي لها محل من الإعراب ۵۵
- قوله: الجملة الواقعة خبراً ۵۵
- قوله: الجملة الواقعة حالاً ۵۶
- قوله: الجملة الواقعة مفعولاً ۵۷

- قوله: تنبيهات ٦٠
- قوله: الجملة المضاف إليها ٦٨
- قوله: الجملة الواقعة بعد الفاء أو إذا جواباً لشرط جازم ٧١
- قوله: الجملة التابعة لمفرد ٧٣
- قوله: الجملة التابعة لجملة لها محل ٧٣
- قوله: تنبيه حول الجملتين: المستثناة و المسند إليها ٧٤
- مطلب هشتم: ٧٧
- قوله: حكم الجمل بعد المعارف و بعد التكرات ٧٧

الباب الثالث في ذكر أحكام ما يشبه الجملة، وهو الظرف والجار والمجرور ذكر حكمهما في التعلق

- قوله: الباب الثالث في ذكر أحكام ما يشبه الجملة وهو الظرف والجار والمجرور ٨٢
- قوله: ذكر حكمهما في التعلقة ٨٢
- قوله: هل يتعلقان بالفعل الناقص ٨٥
- قوله: هل يتعلقان بالفعل الجازم ٨٧
- قوله: هل يتعلقان بأحرف المعاني ٨٩
- قوله: ذكر ما لا يتعلق من حروف الجر ٩٣
- قوله: حكمهما بعد المعارف و التكرات ٩٨
- قوله: حكم المرفوع بعدهما ٩٨
- قوله: تنبيه على أن الضمير لا يعود إلى متأخر لفظاً ورتبه ٩٩
- قوله: ما يجب فيه تعلقهما بمحذوف ١٠١
- قوله: هل المتعلق الواجب الحذف، فعل أو وصف؟ ١٠٣
- قوله: كيفية تقديره باعتبار المعنى ١٠٥
- قوله: تعيين موضع التقدير ١٠٧
- قوله: تنبيه على خطأ من قدر فعلاً بعد إذا الفجائية و أمّا ١٠٧

پیش گفتار

خدا را سپاس که به این بنده توفیق عنایت فرمود تا بتوانم مدّتی از عمر خود را در خدمت عده‌ای از طلاب حوزه علمیه بگذرانم و با آنان مباحثه‌ای داشته باشم. یکی از متونی که چندین بار مورد بحث قرار دادم کتاب «مغنی الأديب» است. در خلال بحثهایی که داشتم با دسته‌بندی مطالب، عناوین تدریس شده با توضیحات بیستر در اختیار دانش‌مندان قرار می‌گرفت که با استقبال آنان روبرو می‌شد.

از جمله جزوه‌های درسی، جزوه‌ای راجع به کتاب «مغنی الأديب» است که بیش از ده بار تدریس شد و در سال تحصیلی ۱۳۹۳-۱۴۰۲ خداوند متعال توفیقی داد که در خدمت طلاب سخت کوشی بودم که قبل از ساعت ۷ صبح، باب ثانی و ثالث را با هم مباحثه کردیم؛ آنان و عده‌ای دیگر تلاشهایی در جهت منظم کردن این جزوه انجام دادند و از آنجا که این جزوه در مدرسه علمیه معصومیه مورد استقبال طلاب و برخی اساتید واقع شد، در اثر اصرار چند نفر از آن عزیزان به سبک بهتر آماده و به شکل کنونی در اختیار علاقه‌مندان قرار گرفت.

کتاب حاضر «توضیح مضمونی کتاب مغنی الأديب» (باب ثانی و ثالث) است که به مدرّسین و متعلّمین تقدیم می‌شود به امید آنکه مورد استفاده واقع شود ان شاء الله تعالی.
در پایان لازم می‌دانم به چند نکته اشاره کنم:

۱- عزیزانی که باب ثانی و ثالث کتاب مغنی الأديب را مشغول هستند، در ابتداء خود کتاب را و در مرحله بعد این تحقیق را مطالعه کنند، لذا در بسیاری از موارد آدرسها و منابع ذکر نشده و اعتماد بر متن کتاب شده است.

- ۲- هدف مؤلف در این جزوه آن است که آنچه در متن کتاب «مغنی الأديب» آمده توضیحی به صورت مضمونی داده شود نه شرح و ترجمه کلمه به کلمه.
- ۳- در تبیین و توضیح متن، تحفظ بر اصطلاحات را مدّ نظر قرار داده و از کتاب «حاشیه الدسوقي علی مغنی اللیب» استفاده فراوان شده است.
- ۴- خواهشمند است اگر ایراد و انتقادی بر کتاب داشتید با خود مؤلف مطرح کنید.

سعید سلیمانی - تابستان ۱۳۹۶
 saied.soleymani.84@chmail.ir